

Teatrul de păpuși — o școală pentru spectatorul de mîine

Dezvoltarea actuală a teatrului nostru de animație, diversificarea continuă a formelor și modalităților sale de expresie, tot mai frecventul „dialog” scenic al artistului mînuitor cu păpușa ridică o serie de probleme, de ordin teoretic și practic, care trezesc deopotrivă interesul esteticienilor și al criticilor de teatru, ca și al realizatorilor acestui gen de spectacole, preocupați să-și conștientizeze și să-și finalizeze efortul lor creator la cote artistice superioare. Găzduind, pe lângă obișnuitele cronici, un prim set de opinii ale creatorilor teatrului de păpuși și marionete, revista noastră își propune să acorde și în viitor un spațiu adecvat dezbaterii acestor probleme, formării spectatorului de mîine al teatrului românesc.

■ BRÎNDUȘA
ZAIȚA-SILVESTRU

Păpușa. artistul și copilul

Istoricii avizați ne spun că mii de ani înainte de era noastră chinezii manipulau cu o perfecțiune care n-a fost niciodată depășită păpușile din pai și lac, ce îi îndemneau la înțelepciune.

Hindușii aveau un personaj pitic, cocoșat, chel, trivial, lubric, dar truculent, în timp ce egiptenii se bîțiau plictisiți în spatele coloanelor din templele lor privind la micile statuete ce erau animate pentru a plînge moartea zeului Osiris. În Java sau Bali s-au inventat marionetele care se puteau desfășura în cadrul familial, la un moment dat, ca un desen animat, pictat pe o pînză-rolou. Sigur, dacă vrem, putem afirma că în teatrul Greciei antice actorii cu coturni înalți, cu vestimentele lor în falduri largi și cu măștile enorme, nu erau altceva decît marionete de o talie neobișnuită. Roma le-a inventat la rîndul ei. Evul mediu le-a deschis porțile bisericilor. Personajul va purta în Turcia numele de Karagöz, debîtînd texte licențioase, iar în Japonia, în formulele de teatru Nô și Kabuki, va povesti poeme istorice grave. Mult mai

tîrziu, în Anglia, Punch, în alte locuri, Pulcinella, în Franța, Guignol, cu atribuții profane sau sacre — păpușile rămîn cei mai vechi actori ai lumii. Printre ele, desigur, Mărioara și Vasilache. Au fost și sînt mulți care consideră mînuirea lor drept o artă minoră. Unii le acordă doar un suris indulgent. Că aceste păpuși au devenit pe toate meridianele o modalitate de educare a celor mici, și de recreare a adulților, nu este nici o îndoială.

Rolul păpușii în lumea copiilor este extrem de important și ar trebui examinat din două puncte de vedere: 1) Copilul (sau preadolescentul) este un spectator care primește senzațiile și are percepțiile ce declanșează emoțiile și reflexele artistice. 2) Copilul (sau preadolescentul) este un creator și un animator care-și exprimă în mediul înconjurător, prin păpușă, inteligența educată, dar totodată și cea nativă.

Îmbogățirea sufletească a copilului creator de păpuși începe cu însușirea păpu-

șilor de către el însuși, într-un mic spectacol dat pentru prietenii familiei, sau prezentat în cercuri închegate de păpușari, unde fiecare își poate aduce contribuția (în a desena decorul, a picta păpuși, executa costumul, apoi interpreta vocal, alege textul). În acest mod începe fașonarea gustului artistic și desfășurarea energiei individuale, a sensibilității și fanteziei.

★

Cel ce prezintă un spectacol cu păpuși sau marionete, copiii, trebuie să aibă însușiri etice și simț estetic; să țină cont de categoriile de vîrstă ale spectatorilor prin: alegerea temei, morala ce o degajă, claritatea intrigii, psihologia personajelor, aspectul păpușii și decorului, concizia textului, durata spectacolului.

★

Se pot face studii foarte interesante asupra spectatorului-copil de vîrste diferite — cu cei ce participă la un spectacol montat cu mulți ani în urmă și la care au participat chiar și părinții acestor copii, cînd au fost, la rîndul lor, copii. Pare un paradox, dar să nu uităm că păpușa nu îmbătrînește și același spectacol poate fi vizionat de generații întregi. Dar, mă refeream la studii psihologice care se poate efectua. Într-un fel au reacționat la una dintre premiere copii în 1963, și altele sînt comentariile și reacțiile copiului din 1986 la același spectacol.

Noua generație are altă putere de cunoaștere, forță de pătrundere, alte informații cîmpătate prin intermediul grădiniței, al televiziunii, al altor preocupări în familie sau școală.

Noua generație nu se mai sperie cînd crocodilul se repede asupra elefantelului, ci îi strigă „fugi, prostuțule, că te mănîncă!”, spre deosebire de acum douăzeci de ani, cînd jumătate de sală plîngea, strigînd: „Vai, săracul! Au! Vai!”

Cu *Arvinte și Pepelea* de V. Alecsandri, recital pentru școlari, am făcut un experiment, înfățișîndu-l unor copii de grădiniță. Desigur, cadrul e important și el, uneori chiar decisiv, în relația cu spectatorul. Spectacolul la care mă refer a avut loc într-o sală de numai o sută de locuri, cu băncile apropiate de scenă și de păpuși, ceea ce a generat o relație specială între artist, păpușile-personaje și copii, creîndu-se o stare de emoție în receptare și bucuria de a dăruși și primi artă.

Au înțeles povestea, deoarece pe loc am improvizat noi relații între personaje, cu alt joc de scenă, reducînd părțile mai complicate ale textului, ținînd seama tocmai de categoria de vîrstă. Am fost răsplătită cu deplina lor participare, cu aplauzele micuțelor mîini, dar mai ales cu înțelegerea textului, a situațiilor și, în final, cu a spectacolului întreg.

Copilul este cea mai fină bijuterie, pe care noi, artiștii, trebuie să știm s-o cizelăm. Prin arta noastră, noi îi modelăm sufletul și poate îi păstrăm adeziunea pentru teatrul de păpuși, și pentru teatru în genere, și peste ani.

În linii mari, teatrul de păpuși și-a atins menirea, de educare și stimulare a inteligenței și sensibilității, a descoperirii eului individual prin reacțiile spontane și neconstrînse — decît, uneori, de acei educatori care greșit interzic copiilor să reacționeze pe parcursul acțiunii spectacolului, rîzînd, aplaudînd, sau chiar vorbind cu eroii.

Constatînd atracția spectatorului pentru serial — de film sau de televiziune — și amintindu-mi de începuturile teatrului „Tîndărică”, de la personajul căruia și-a preluat numele, cred în continuitatea unui personaj prezent în mai multe episoade (spectacole) în care și poate schimba caracterul, funcția, comportamentul, dar nu aspectul fizic (păpușa rămînd aceeași), pe care-l putem denumi personaj leit-motiv. Eroul episoadelor poate fi tîndru, naiv, făcînd să urle sala, să se cutremure pereții, să se sperie fetițele, să tropăie băieții.

Cred în spectacolele care oferă copiilor valori naționale și universale, de la poezie pînă la metafore filozofice pe înțelesul tuturor. Totul depinde de prospețimea inspirației, de tema ce-o oferim, de partea formativă a subiectului care să-i intereseze pe micii spectatori, dar în același grad să capteze și atenția celor ce-i însoțesc (educatori, profesori, părinți, bunici).

Răspunderea noastră este mare față de educația ce-o primește copilul prin șocul afectiv produs în relația cu personajul-păpușă, cu tema dezbătută, cu influența directă sau indirectă asupra conștiinței sale și a formării sale de viitor om.

Teatrul nostru „Tîndărică”, mereu preocupat de împlinirea acestor deziderate, se deplasează în orașe și în cele mai îndepărtate sate, încercînd să cuprindă în acest act programatic un număr cît mai mare de copii, din cele mai diverse locuri.

Care este reacția acestora? Sînt naivi față de artă? Din contra, teribil de exigenți. Atunci cînd o scenă nu e suficient realizată, discută între ei; dacă piesa nu-i interesează din cauza denaturării poveștii, ies din sală, se joacă, iar revin, și tot așa...

Însă nu rareori sîntem așteptați după spectacol și ni se mulțumește, sîntem rugați să revenim. Ce satisfacție mai mare poate avea un artist?

Și aceea, desigur, de a crea cu toată ardoarea și talentul său spectacole și roluri care să nu aibă nimic banal, pe care spectatorii să le îndrăgească.